

Els Botoner, una família de comerciants catalans a l'Anglaterra d'Enric VIII

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 22-03-2024

Els Botoner, els Amades, els Argall, els Capell, els Cordell, van tenir un paper destacat en l'eclosió d'Anglaterra.

Coventry (comtat de Warwick, regne d'Anglaterra), any 1373. Regnat d'Eduard III, pare del príncep negre i penúltim monarca anglès de la casa Plantagenet. El comerciant Adam Botoner adreçava una carta al rei i al Parlament, sol·licitant l'anul·lació dels càrrecs que pesaven sobre alguns dels seus servents, acusats d'una batussa amb els criats d'un altre botiguer per a la recuperació d'una càrrega robada. L'existència d'aquella carta i la dels germans Adam i William Botoner, comerciants, és un dels primers testimonis de la presència catalana a l'Anglaterra medieval. Una presència, desconeguda i misteriosa, que s'incrementaria durant els dos segles posteriors (XV i XVI) i que es faria especialment intensa a partir del regnat dels Tudor (Enric VII i Enric VIII). Què hi feien aquells catalans en l'Anglaterra dels Tudor?

Enric VIII i Caterina d'Aragó, poc abans del seu matrimoni. Font Denver Art Museum i Museu Tyssen Bornemisza, Madrid.

Els Botoner

Adam i William Botoner van ser dos exitosos comerciants, que, a través de la força econòmica, van guanyar notorietat social i política. Segons la documentació de l'època, a The National Archives, van ser comerciants exportadors de llana i de pells, van ser els mecenes que van pagar la construcció del campanar de la catedral de Coventry i durant la dècada de 1380, William va ser el "major" (el batlle) de la ciutat. Però la seva identitat d'origen ha quedat situada en una

nebulosa. Thomas Botoner, germà petit o fill de William, és identificat com un comerciant anglès originari de Catalunya. Però, en canvi, les Letters of Denization (el registre anglès d'immigració des de 1330) no revelen l'existència d'un procés de naturalització (l'equivalent a l'adquisició de la ciutadania moderna) dels Botoner, imprescindible per a exercir un càrrec com el de "major".

Una Letter of Denization (1441). Font Foudation for Medieval Genealogy.

Els pioners de Bristol

Sigui com sigui, una neboda o neta de William, anomenada Elisabeth, es va casar a Worcester, molt a prop de Bristol, i la seva aportació econòmica al matrimoni devia ser tan desequilibrant, que el marit i els fills van continuar usant el cognom Botoner. No seria fins que un dels nets d'Elisabeth, anomenat William (com l'oncle-avi o besavi) va rebre una inesperada herència del seu patró, Sir John Fastolf (1459), que aquella branca passaria a cognomenar-se Worcester. Mentrestant, les mateixes fonts revelen una curiosa concentració de cognoms catalans als voltants de Bristol, que es van conservar fins a finals del segle XVI, molt més enllà de la transformació Botoner a Worcester. Seria el cas de les nissagues dels Palmer o dels Spert, per citar dos exemples establerts a la ciutat en la mateixa època que els Botoner arrelen a Coventry (mitjans del segle XIV).

La immigració catalana durant l'època Tudor

Els Botoner van ser una de les famílies pioneres d'aquesta curiosa i misteriosa migració catalana a Anglaterra. La seva força econòmica, la seva notorietat social i política i la seva capacitat d'adaptació a una societat i a una cultura diferents, els permetria transcendir en el temps. Però només serien la punta de l'iceberg d'un fenomen que s'intensificaria, especialment, durant el regnat dels primers Tudor (Enric VII, 1485-1509 i Enric VIII, 1509-1547). Amb aquestes dades, sorgeixen interrogants com: per què es va produir aquesta migració?, quina era la composició social i professional d'aquesta migració?, que esperaven trobar aquells catalans que van emigrar a Anglaterra? I són els arxius relacionats amb l'activitat marítima de l'època Tudor els que ens donen algunes respostes que expliquen aquest fenomen.

Plànol de Londres a l'època Tudor (1574). Font Birtish Museum.

Els catalans d'Anglaterra

Tornant a les Letters of Denization, observem que aquest registre conté molt poca informació relacionada amb el fenomen que ens ocupa. Si bé és cert que en la immensa majoria dels casos no revela l'origen d'aquella formidable massa de més de 64.000 sol·licitants de la naturalització, només en set casos es detalla un origen català. Són els casos dels comerciants John de Girona —de Girona—, Giles Hoseberd —d'Arenys—, Bernard Vyler —de Barcelona—, Vincent Clement —de València—, Salvador Ferrer —de Mallorca—, i Bernard Burrell —també de Mallorca—. Però, a ningú se li escapa que, al darrere de l'omissió generalitzada d'aquesta dada (l'origen del sol·licitant), s'hi poden ocultar dotzenes o pot ser centenars d'emigrants catalans, amb un cognom que conserva la grafia catalana o que ja ha estat adaptat a la grafia anglesa.

Quan i on va produir aquesta emigració?

En un anterior reportatge, titulat Els navegants Cabot eren catalans?, ja s'explica que Joan Cabot, després que va ser acomiadat del projecte colomí (1491), reveladorament fa cap a Bristol, on hi ha una petita colònia de rics i influents comerciants catalans. Però, pel que fa al gruix del fenomen, les fonts documentals indiquen tres dades molt significatives. La primera és que aquell corrent va arribar a Anglaterra molt més tard que els pioners del segle XIV. Seria a partir de l'entronització dels Tudor, amb Enric VII (1485), i l'inici de la construcció dels "dockyards" (les drassanes) del riu Tàmesi. La segona que, a diferència dels pioners, aquesta segona onada es concentraria a l'est del país, a la riba del Tàmesi. I la tercera, que aquesta massa estaria formada per gent de condició humil, que tenen una escassa presència en la documentació de l'època.

Per què es va produir aquesta emigració?

En el reportatge que publicàvem ahir, titulat Els mariners catalans de la Mary Rose, la gran carraca d'Enric VIII, s'explica que la investigació de la Universitat de Portsmouth confirmaria el que ja sostenien els estudiosos de la marina Tudor: que 2/3 de les tripulacions eren d'origen estranger. I això s'explica perquè durant els regnats d'Enric VII i

d'Enric VIII, la marina anglesa va conèixer un creixement extraordinari. Tant, que el "mercat laboral" anglès no tenia oferta i es va recórrer a mà d'obra estrangera, en bona part catalana, per a satisfer aquella demanda. Les raons serien perquè, en gran mesura, l'estat català (Catalunya, València, Nàpols, Sicília), tenia una llarga tradició naval i una extensa massa professional dedicada al trànsit marítim, i perquè el gran aliat de l'Anglaterra dels dos primers Tudor era... Ferran el Catòlic.

Els consogres i aliats Enric VII i Ferran el Catòlic. Font National Portrait Gallery, Londres i Museu d'Arat de Viena.

Per què no apareixen aquests catalans a les Letters of Denization?

El primer tractat d'història de la Royal Navy, publicat l'any 1806 pel capità Charles Derrick, relaciona més de dos-cents vaixells de guerra avarats a les drassanes angleses durant l'època Tudor (1485-1603), que sumen una tripulació global d'uns 40.000 mariners. Si estimem que els catalans (catalans, valencians, napolitans, sicilians) podien representar entre un 25% i un 50% d'aquesta massa (entre 10.000 i 20.000 mariners), i que va ser un col·lectiu que, més que aparentment, va arrelar a Anglaterra, per què no apareixen a les "Letters"? I la resposta ens la dona el professor Alexander McKee, de la Mary Rose Trust (l'organització governamental responsable de la investigació de la carraca rescatada): la "denization" era molt cara (equivalia als ingressos semestral d'un jornaler artesà), i estava fora de l'abast de la immigració més humil.

Immigrants rics i immigrants pobres

L'elevat cost de la "denization" explicaria per què aquells mariners van quedar en uns llimbs documentals. I explica el perquè sí que hi figuren els Spert, els Capell, els Palmer o els Cabot, nissagues de comerciants rics. En canvi, per a explicar per què no hi són els Botoner, o els Argall o Aragall, els Cordell o els Amades —que tindrien un protagonisme destacat en l'empresa americana—, hem de considerar els fets de l'Evil May Day, de l'1 de maig de 1517: el terrible pogrom contra la comunitat mercantil d'origen estranger de Londres, desencadenat en un context de profunda crisi per la pressió fiscal i l'ensorrament dels salaris, que es va saldar amb dotzenes de morts. Segui aquesta la causa o no, el que sí que és clar és que la participació catalana en la creació de la marina Tudor i en l'empresa anglesa d'Amèrica continua sent un fenomen cobert per una espessa nebulosa de misteri.

Marc Pons

Podeu llegir l'article original a través del següent enllaç:

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/botoner-familia-comerciants-catalans-anglaterra-enric-viii_1073496_102.html?utm_medium=Social&utm_source=Twitter#Echobox=1691303747-1